

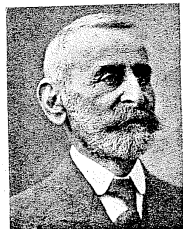
Toužim

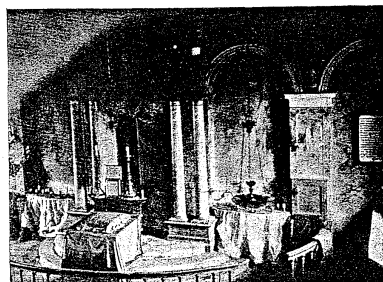
Rb. Ignaz Nattl
(Theusing)

Rb. Wilh. Presser
(Theusing)

Adolf Vesecky
(Radetin)

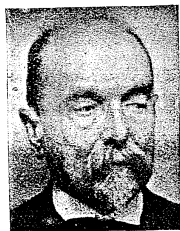
Červený Kostelec

Rb. Markus Bruml
(Radetin)

Karl Abeles
(Červ. Kostelec)

Rb. Adolf Polák
(Mltník)

David Kann
(Červ. Kostelec)

Theusing

Geschichte der Juden in Turnau.

Bearbeitet von
Hugo Seger, Turnau.

Zpracoval
Hugo Seger v Turnově.

Dějiny Židů v Turnově.

O Židech v Turnově (něm. Turnau) zmiňuje se místy dr. J. V. Šimák v I. a III. díle svých „Příběhů města Turnova“ i J. Prášek v „Dějínách města Turnova nad Jizerou“. Z těchto knih sebrána a sestavena je následující historie židovstva v T.

Doba nová a poslední je zpracována dle zápisů obce židovské.

Stopy o. ž. v T. sahají daleko do minulosti. Rozvoj o. ž. souvisel zde s finanční tísni pana Krajčře z Krajku. Tomu nelze se diviti, neboť pan Krajř vedl nákladné stavby, opravil zámek na Hrubém Rohozci, i zámek brandejský. Při obnovení městských knih turnovských r. 1526 byla o. ž. zde již dokonale zřízena.

Jednotliví členové obce sídlili buď v domech předměstských v ulici Židovské nebo nabývali i domů ve vnitřním městě. Správu vedl rychtář, ale občanské záležitosti příslušely radě konšelské.

Později upraven byl i poměr náb. o. ž. k obci městské ve příčině synagogy a sepultury. Ze zápisu na novou synagogu z r. 1719 jde najevo, že městská obec dala židům právo zříditi si gynagogu i sepulturu.

První synagogu měli židé v ulici Jičinské (č. 299) a sepultura byla v sousedství domu a sahala až do nynějšího pivovaru Svobodova v ulici Sobotecké (podle vypravování majitele pivovaru). Nápisy na náhrobních kamenech dosud zachovaných sahají až do počátku 17. stol.

Společenské postavení židů bylo snižené a opovržené. Živnost měli v lichvě a ve všelikém obchodu; zabývali se kramářstvím, řemesly a měli obchodní spojení i se sousedními a vzdálenějšími městy. Městský řád r. 1568 přikazoval sousedům, aby židů v ničem nefedovali, cizího žida nesměl hospodář přijmouti a učiniti mu pohodlí, až přinesl mu jistotu od pána. O tržích směl žid kupovati až po kuppích křesťanských.

První žid, o němž zápisy mluví, je M o j ž i š, řečený kloboučník. R. 1527 splácí na dluh 5 kop svému zetě Jakubovi židu. Ostatek byl mu odpuštěn. R. 1534 má dům v Hruštické ulici, ale prodlužen. Připovídají se naň věřitelé Ješek žid pro dluh 25 kop, čtyři měšťané, jižto ručili za žida v 50 kop. mš. za víno na Kost, Jan z Biberštejna na Kosti měl dluh a spravedlnost na gruntě u Mojžiše žida v ulici Hruštické 251. Jiřík Tarant a Zalman žid, rukojmí v 50 kop. mš. za šafrán u Petra Trněného v Boleslavi. O dům ten žid přišel. R. 1533 vdává Mojžiš dceru svou Magdalenu Benešovi, synu Barocha žida z Litoměřic; věnem dal jí druhou půli. Byl to dům nejspíše v ulici Jičinské, neboť r. 1537 Vaněk, někdy pisár skalský, zabavil Mojžišovi dům, „v němž bydlí nad šatlavou“, pro dluh 17 kop 8 gr. za třešně; téhož Mojžiše upomíná Dorota Hladomřice o dluh za krávu.

Zetové Mojžišovi zůstávali též v městě. Jakub žid

ještě r. 1557, Beneš žid r. 1535, kdy prodal k obci svých 39 kop na domě Šimona Ptáčka za 24 kop hotových.

Výše uvedený Ješek má r. 1546—1548 dluh za koření u nebožky Doroty bednářky. Zalman r. 1535 drží dům v městě, koupený od Jiř. Taranta, snad někdy Mojžišův. R. 1542 ručí za Vaněk kožíšník v 60 kop. u pana Jana z Bibrštejna na Kosti.

R. 1528 v Praze před soudem stojí Raychil židovka z T. Téhož r. David žid prodal 27 kop mš. peněz gruntovních na domě Jiřika bednáře.

Isák žid, řeč. rychtář, měl r. 1529 dům v městě u Hradeb, peníze na domě v rynku a pohledávky i kolik lidí. Zena jeho sluje Sára. R. 1538 vyhořel a půjčil mu pán 15 kop. Umřel asi 1545 a dům po něm koupil pan Jiří Loukovský. Dceru svou Marianu vdal r. 1536 za Jeremiáše žida, obchodníka s kožemi.

K o l m a n žid, snad bratr Isákův, žil v T. r. 1537 až 1546, A r o n žid má r. 1537—1542 dům na Trávnicích; 1542 dluhuje pražskému velkokupci Zikmundovi z Fraysku, pánu z Bibrštejna, za ovce sedlákům ze Semtiškova a Ouře.

Židovka Kutra r. 1547 kupovala kment a věci krámské. Žid Chaim se ženou Markétou r. 1557 koupil dům v ulici Hruštické.

Isák Turek r. 1552—1557 měl v městě dům a obchod. Potom odstěhoval se do Polska, říkali, Izák Čech de Colo. R. 1562 zplnomocňuje pražské souvěřce Marka a Davida, aby vymáhali v T. peníze za jeho dům.

Později u soudu městského objevují se r. 1587 židovka Dorota, r. 1588 Šimon žid a r. 1591 Lazar.

Před dobou bělohorskou bylo v T. na 300 domů. Požárem r. 1643 zničeno bylo 119 domů a zpusťlo asi 15. Zbylo tedy asi 170 domů.

Berní rolla z r. 1562—1564 uvádí 46 domů, 35 chalup a 110 domků, 9 domů žid. usedlých, 16 míst sousedských, 5 chalupačických, 16 domků a 7 žid., tedy pustých bylo 84.

Revise berní r. 1713 čítá 154 domů sousedských, 91 ostatních, celkem 245. R. 1707 hrozny oheň strávil 177 domů, takže zbylo po ohni pouze 68 domů zachovalých v celém městě.

Když r. 1805 zavedeno bylo druhé číslování, bylo domů celkem 372, z nichž 21 žid. Od těch dob počet domů vzrůstá. Domy žid. obdržely pak asi r. 1875 místo dosud římského číslování čísla nová, běžná.

Po hrozném požáru r. 1643, kdy téměř celý T. vyhořel, nastaly veliké změny. Mnohé domy úplně zanikly, jiné dostaly se koupi novým majitelům. Také žid. škola změnila sídlo své. Dne 4. března 1647 koupil Lebl Marek a Beneš, starší židé, od Václava Derulina domek na obci a při témž domku č. X, nyní

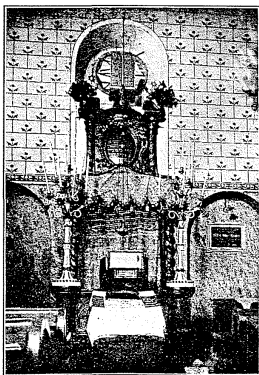
481, nově svou synagogou od dřeva, při níž i školu, kde učí, mají, sobě vystavěti dali.

I poměry cechovní se valně měnily. Nejvíce trpěli sladovníci a vodovárníci, neboť velký požár strávil nejen pivovary a sladovny turnovské, ale utrpěli i veliké škody tkalci a merulníci, neboť již r. 1622 velká část mistrů a tovaryšů pro náboženství do Lužice odešla a v Zitavě se usadila. Živnost soukenická poklesla dlouhým válčením, ač v dobách vévody Friedlandského veliký vývoz k armádě se dal, ale pak — konkurencí židův, kteří laciná sukna v sousedním Liberci kupovali — na újmu domácí výroby turnovské je v městě prodávali.

Ale cech soukenický si vymohl nato hraběcí majestát, kterýmž prodej cizích suken v městě zapovězen byl. Když však židé toho nedbali a cizí sukna dále prodávali, vedli si soukeníci novou stížnost, kterouž jménem hraběcí vyřídil regent Václav Králík z Brockenberka dne 26. prosince 1647 tak, aby všechna cizí sukna ve městě přistřižena židům sebrána byla a rozdána chudíně.

Když pak ani tyto tresty nepostačovaly, sáhnuo bylo k tomu, aby každý, kdo jakoukoliv živností městskou se zabýval, nejprve přísahou pravověrnosti své doložil, než by do cechu přijat byl. (Formulář takové přísahy pro židy i příslušníky jiných živností nalézá se v museu turnovském.)

Obec městská prokazovala židům také ochranu, ale vrchnost jí obci odpirala. V návrhu řízení obecního z r. 1712 žádala vrchnost, aby bylo ve městě trpěno jen 8 židů. Spor o ochranu jejich se stále opakoval, jelikož židů ve městě přibývalo. Nejvíce to bylo pozorováno od r. 1680. Tétož roku dne 6. května vydán byl hraběcí majestát, kterýmž byl spor ve prospěch obce urovnán. Ale vrchnosti se zdálo, že obec jedná proti ujednání, protože připouštěla, aby se živnosti židovské v T. rozmnožovaly, za což si obec dávatí nechala ochranný poplatek. Židů v městě tak rychle

Synagoga (vnitřek)

přibývalo, že r. 1717 bylo již 23 žid. domů, z nichž odvádělo se 174 zl. daně královské, 13 zl. platů městských a 30 zl. obci ochranného.

Když r. 1707 stará dřevěná synagoga vyhořela, žádali židé, aby si směli vystavěti synagogu novou. Po vzájemném dohodnutí a na rozkaz hraběcí nebyla nová synagoga vystavěna na místě starém, nýbrž

v ulici Hluboké uprostřed nově vznikající čtvrti žid. na části bývalých Trávníků podél malé Jizery. Na židech bylo žádáno, aby vystavěli novou synagogu z kamene a předsypány byly i její rozměry. Délka měla býti vně 13½ lokte, uvnitř 11½, výška od dláždění až po vrch střechy 9 loket, šířka 8 loket. Synagoga sahala až do zdi Eliáše, žida Hlavatého, s hoření

Hřbitov

strany s jedné, s druhé pak strany až do zdi Filipa Heršla Dubského a Abrahama Pražáka, mezi kterýmižto dvěma židy domo vedle uprostřed stojící synagogy ještě plac blíž ovouzu Hluboké ulice, běžícího k obci židovské, patřící, pozůstává. S druhé strany žid. školy oulička mezi synagogou a domem Mojžíše Davida Kobry až k Eliášově zahradě přináležející. Jest při tom pak jako tak místo od starodávna pro postavení světničky při škole staré židovské pro kantora s jedné strany od Marka Vitka počínající až k uličce, kde předešlo (před ohněm) Jan Jiroušek chalupu mival, dobíhající až k Daubkově chalupu rohu.

Po vystavění synagogy byl poměr mezi obcí židovskou a městskou se svolením hraběcím náležitě upraven, při čemž obec židovskou starší židé Mojžíše David, Filip Dubský a Adam Loeb, obec městskou primas Jan Durych zastupovali. Dle vzájemného usnesení byla obec žid. nadále vázána platiti 2. lednem 1719 počínajíc každoročně obci po 14 zl. ze synagogy a sepulturny, dále úroky běžné ze svých domů. Zato byli zpřesněni obtíží s ubytováním vojska, břemen a pomůcek školních a j. povinností sousedních.

S rozšířením se obchodu a průmyslu vzrůstala nejen lidnatost města, ale i počet domů i v ulici židovské. V pozdějších letech na počátku 19. stol. bylo v T. 12 lihovarů, z nichž zbyl jediný závod Israele Mendla, kterýž později byl proměněn ve flookáru.

Podle záznamu bylo zde a v okolí od r. 1839 do r. 1870 na sto rodin žid., po této době však rapidně počet těchto ubýval, mnozí se odstěhovali do větších měst a mnoho jich zemřelo. Naproti tomu byl přírůstek jen nepatrný. I v okolí ve více vesmicích, kde židé se nacházeli, se tito odstěhovali do měst.

V obci Daliměřicích u T., kde bylo as 20 rodin žid., kterážto vesnice se nazývala židovská, není již ani jedna rodina žid.

Tak nyní se nachází pouze v obci Vranové jedna

rodina, v Železném Brodě dvě rodiny, v Českém Dubě čtyři rodiny, v Hrubém Rohozci jedna rodina, v Nábži jedna rodina, v Semilech pět rodin a v T. 28 rodin.

Židé se zabývali ve shora uvedených letech zde nejvíce obchodem a výrobou lihovin, výrobou komposice skla, broušením drahokamů, mimo to bylo zde několik žid. lékařů a advokátů.

Veliké vážnosti se těšil zde MUDr. Alois Reiner, který zde byl dlouhá léta městským lékařem.

Zdejší rodák Gustav Epstein, jehož rodiče se s ním odstěhovali do Ameriky, jest nyní presidentem bursy v San Francisku.

Byla zde zřízena žid. privátní škola s vyučovacím jazykem německým, do které chodily též některé dívky z rodin katolických, aby se naučily němčině.

Rabínové v Turnově.

De zápisů v matrikách byli zde následovní rabínové:

Od r. 1839 zastupoval zde rb. Abraham Grünfeld, uč. náb. a snátky od t. r. do r. 1865 vykonával zde dr. Isak Ellbogen, krajský rb. v Mladé Boleslavi.

Asi rok zde fungoval v r. 1865 do konce února 1866 dr. Joseffy, rb. v T.

Pak zase vykonával zde snátky dr. Isak Ellbogen z Mladé Boleslavi do konce r. 1870.

Od ledna r. 1870 do 31. ledna 1875 byl zde rb. Leopold Thorsch,

od 1. února 1875 do 30. dubna 1883 rb. Adolf Rotter,

od 1. května 1883 do 31. července 1895 rb. Hermann Kohn,

od 1. srpna 1895 do 31. srpna 1897 rb. J. Nettl, od 1. září 1897 do 30. listopadu 1903 rb. dr. J. Folkmann,

od 1. ledna 1904 do 15. října 1912 rb. Moritz Zzavý,

od 1. listopadu 1912 do 31. srpna 1916 rb. Karel Freud.

Od této doby zde žádný rb. ustanoven nebyl a obstarávali bohoslužby zdejší členové obce, jen při snátkách fungoval zde dr. Max Hloch a též na pohřbech, pak po něm postupně rb. Desider Fischer a rb. A. Arnošt Goldmann, všichni z Mladé Boleslavi.

O vysokých svátcích byl sem vždy povolán k vykonávání bohoslužeb nějaký kantor z Prahy, a to od r. 1916 až do nynější doby.

Kdo zde fungoval jako rb. před r. 1839, není zde poznamenáno.

Starostové obce v Turnově.

Dle záznamů: Arnošt Weil, Salomon Abeles, Šimon Epstein, Josef Dubský, O. Fischer. — Po jaká léta, není možno zjistiti.

Vilém Epstein od r. 1889 do 1. června 1913, Theodor Seger od 15. června 1913 do 31. prosince 1918, Eduard Epstein od 1. ledna 1919 do 30. listopadu 1924, Hugo Seger od 1. ledna 1925 do nynějška.

11 měsíců v roce bylo školní vyučování a platilo se za každé dítě, které nebylo od školného osvobozeno, zl. 1'80 měsíčně, což bylo usneseno ve schůzi 4. prosince 1892.

12. května 1893 bylo prodáno obecní rituelní koupadlo za 250 zl. Josefu Šafáři v T.

28. srpna 1895 č. 17.142 schváleny stanovy obecní pro ž. o. v T. c. k. místopředsedstvím v Praze.

26. dubna 1896 zemřel bývalý př. Josef Dubský a odkázal obci 300 zl. (600 K).

Usnesením představenstva 15. prosince 1897 byla

koncem července 1898 zrušena privátní něm. žid. škola v T., a to vzhledem k tomu, že židé chtěli s katolickými občanstvem žiti svorně a přátelsky a aby žid. děti měly důkladnou znalost v jazyku českém, mimo

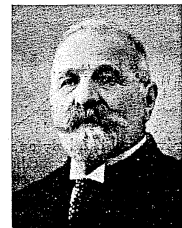
Vilém Epstein

Eduard Epstein

Hugo Seger

Alfred Gaertner

to byl též činěn nátlak se strany měšťanských kruhů. V novém škol. roce chodily israelské děti již do veřejných českých škol.

19. července 1900 byl jmenován MUDr. Alois Reiner čestným členem obce.

24. ledna 1905 odkázala zemř. paní Hermína Steinerová obci 4000 K daně prosto k volnému použití a z vděčnosti byla opatřena v synagoze opona, které nesla její jméno.

10. září 1905 bylo zařízeno v synagoze elektrické osvětlení.

28. října 1905 bylo představenstvem usneseno bohoslužby konati jen hebrejsky a v českém jazyku kázání.

21. prosince 1905 zemřel zaslužilý p. MUDr. Alois Reiner, který byl dlouhá léta členem představenstva a ž. o. vzhledem k velikým zásluhám zemřelého usnesla se věnovati mu památní mramorovou desku, která byla upevněna v synagoze. Zemřelý MUDr. Alois Reiner žil v jeho závěti ž. o. 10.000 K.

V synagoze byla upevněna mramorová deska na památku Siegfrieda Hillera, který odkázal ž. o. nadaci 1. července 1886 ve výši 4800 K za účelem poskytnuti výbavy chudým isr. dívkám-nevěstám s nadačním místem 580 K.

1. listopadu 1887 založena nadace Maier Mirl Goldmannových. Z nadace Maier Mirl Goldmannových ve výši 16.000 K bylo uděleno každá 4 léta nadační místo pro chudé turnovské studenty nem zemědělcé aneb živnostníky ve výši 2000 K a chudým isr. dívkám turnovským 1300 K.

1. června 1913 zemřel pan Vilém Epstein, který byl téměř 40 let v představenstvu, z toho 25 let př. obce.

15. června 1913 byl zvolen za př. pan Theodor

Seeger, který tuto funkci zastával do 31. prosince 1918.

V r. 1914, když vypukla válka světová, agenda ž. o. se v prvé řadě obmezovala na péči o žid. uprchlíky z Halicce, jichž zde bylo na 200. Byla to únavná práce, která byla hlavně v rukou př. pana Theodora Seegera a vyžadovala jeho plnou pozornost a téměř čtyři léta se této věnoval. Obecní záležitosti se v této době málo vyřizovaly, neboť nebylo k tomu času a též neměl nikdy k tomu náladu.

Obec musela též věnovati 3000 K na válečné půjčky ze svého majetku a po celou dobu nebyly uděleny žádné nadace, až teprve v r. 1923 na nařízení zemské správy politické byl vypsan na nadace Maier Mírl Goldmannových a nadace Siegfrieda Hillera konkurs v novinách.

Ve světové válce bylo též více synků ze zdejších rodin žid. na různých bojištích a padl v bitvě u Přemyslu v Halicci syn zdejšího našeho člena pana Richarda Nováka, pan Robert Novák, nadějný jinoch, který tam byl pochován.

8. března 1919 nechala obec okolkovati 1290 K na československou měnu a obdržela 650 Kč okolkování.

29. listopadu 1919 daroval obci 2000 Kč pan Rudolf Tausig na modlení za rodinu Tausigovu.

20. května 1920 bylo usneseno, že vyučování náboženství dítek israelských vykonávati bude pan Desider Fischer, rh. z Mladé Boleslavi. Z nařízení okresní správy politické byly opatřeny veškeré hroby na zdejších hřbitově čísly a tabulkami a založen k tomu inventář se jmény jednotlivých zemřelých.

15. září 1920 resignoval pan Theodor Seeger po 27 leté činnosti v představenstvu a jako př. na svou funkci a zvolen za starostu pan Eduard Epstein.

17. listopadu 1920 změnilo předst. rakouskou válečnou půjčku v částce 3000 K na IV. státní půjčku československou s příplatkem 1500 Kč, a to pro nadaci Maier Mírl Goldmannových ve výši 1500 Kč, pro nadaci Siegfrieda Hillera ve výši 1500 Kč, pro majetek obecní též ve výši 1500 Kč.

11. listopadu 1923 bylo usneseno vyjednávat s obcí mladoboleslavskou stran ustanovení společného rabína a zvolen k tomu jednání delegát pan Hugo Seeger. K dohodě však nedošlo, jelikož mladoboleslavská obec žádala od zdejší obce velký finanční příspěvek, což se ve schůzi, konané 2. prosince 1923, zamítlo.

21. srpna 1924 zřízen šekový účet u poštovní spořitelny v Praze pro obec na jméno pana pokladníka Emila Epsteina.

21. srpna 1924 bylo usneseno svědčiti vyučování náboženství israelskému panu A. Arnoštu Goldmannovi i, zástupci rh. v Mladé Boleslavi.

30. prosince 1924 zemřel př. pan Eduard Epstein, který si získal dlouholetým působením v představenstvu a jakožto př. veliké zásluhy.

7. ledna 1925 zvolen byl ve valné hromadě pan Hugo Seeger za př. obce.

23. května 1925 usneseno prodati obecní budovu č. 490, jelikož obec nemá dosti kapitálu k řádné opravě této budovy, a postaviti si nový obecní dům na pozemku č. 452, který by vyhověl potřebám obce.

13. srpna 1925 usneseno na výzvu okresní správy politické v T. vyhotoviti seznam starých památných věcí cenných a dáti tento jmenovanému úřadu k dispozici, což se učinilo.

16. ledna 1926 prodán obecní dům č. 490 panu Františku Pohořalovi za 165.000 Kč, při čemž se kupující zavázal nésti veškeré poplatky převodní ze svého, což představenstvem schváleno. Zároveň se stalo usnesení, postaviti na pozemku č. 452 novou

obecní budovu a se stavbou se ihned po schválení plánu obecním zastupitelstvem v T. začalo. Stavba byla svědčena panu inž. architektu Vilému Gaertnerovi v Praze, který budovu v okrouhlém obnosu 152.500 Kč postavil.

Ve schůzi 13. května 1926 pronajat byl v nové budově v přízemí byt panu Leopoldu Kahnovi ze Sovenic za 1250 Kč, byt v prvním poschodí panu Emilu Taussigovi v T. za 3500 Kč ročně.

24. května 1927 byl zvolen st. pan Hugo Seeger jakožto delegát do svazu českých náb. o. ž. v Praze. 8. ledna 1928 byl zvolen ve valné hromadě znovu za př. pan Hugo Seeger a za jeho náměstka pan Alfred Gaertner.

12. dubna 1928 byl sestaven na základě nařízení okresní správy politické v T. a v Semilech soupis veškerého majetku movitého i nemovitého a přesný seznam inventáře a zaslán oběma politickým úřadům.

12. dubna 1928 bylo usneseno ve schůzi zesíleného představenstva dáti novou vazbu a krytinu na zdejší synagogu a dále nechati řádně opravití zeď hřbitovní a budovu hřbitovní, jakož i nechati prohloubiti studni na hřbitově, jelikož se v ní ztratila voda. Všechny tyto adaptace vyžadovaly značný finanční náklad.

12. července 1928 zaslal pan Max Epstein, San Francisco, 1500 Kč na opravu hřbitova.

Okresní správa politická v T. vyzvala zdejší ž. o., následkem výnosu zemské správy politické v Praze, by oznámila své stanovisko stran sloučení zdejší ž. o. s ž. o. mladoboleslavskou a bylo usneseno proti tomu sloučení ohraditi se, neb zdejší obec na tom trvá zachovati si svou samostatnost, vzhledem k tomu, že veškeré podmínky k této samostatnosti jsou zde dány a obec své povinnosti v řádném vedení israelských matrik, vyučování náboženství, řádně vykonává a stav obecních financí jest příznivý a správa obce se nachází v řádných rukou a jest správně vedena. Obec má též svou vlastní obecní budovu, vlastní synagogu a vlastní hřbitov.

V této záležitosti bylo též jednáno s Nejvyšší radou ž. o. v Praze a poukázáno na zhora uvedené důvody. Svaz českých ž. o. v Praze jmenoval pana dra Aladara Deutsche, rh. v Praze, dohlížitelem zdejší ž. o., který sem v červenci 1928 se dostavil a o řádném vedení obecních záležitostí se přesvědčil, o čemž též na příslušná místa referoval.

Musí se ještě na to upozorniti, že zdejší ž. o. vždy přispívala značnými obnosy na veškerá humanitní zařízení jak v místě, tak i za Rakouska ve všech ústředních podpůrných spolecích v Praze a jinde a jmenovitě po převratu ve všech oblastech českosl. republiky, což vykazují záznamy ve všech protokolech o schůzích představenstva po dlouhá léta, takže po této stránce nelze obci a jejím členům činiti nějakou výtku.

Mimo toho věnováno značných částek z nadací, které zdejší n. o. má ve své správě a které též níže uvádí.

Nadace: Maier Mírl Goldmannových ve výši 16.000 a 5800 Kč, MUDr. Aloise Reimera 10.000 Kč, Siegfrieda Hillera 4800 Kč, Sarah Melisová 2000 Kč, Moritz Schlessinger 400 Kč, Rosalie Pscherhofer 400 Kč, Wolf Mayer 300 Kč, Löbl Hiller 300 Kč.

Z těchto uděleno bylo:

Z nadace Maier Mírl Goldmannových:

28. května 1893, 2000 K, Emilie Blei, provd. Alt-schul, Vídeň; 30. června 1894, 2000 K, Otto Steinwald, Turnov; 10. ledna 1897, 2000 K, Ida Lustig, provdaná Steinschneider; 27. ledna 1901, 2000 K, Hugo Traub, Vídeň; 4. února 1905, 2000 K, Anna Mestitz, Turnov; 26. dubna 1909, 2000 K, Duro Zviezdic, Zagreb; 19. února 1913, 2000 K, Marta Iltis, Vi-

deň; 21. září 1913, 2000 K, Otto Steinwald, Turnov; 21. srpna 1924, 2000 Kč, Egon Stein, Pardubice; 21. srpna 1924, 1300 Kč, Lujo Nosske, Zagreb; 12. července 1928, 2000 Kč, Dragan Wollheim, Nová Gradiška.

Z nadace Siegfrieda Hillera:

10. června 1897, 580 K, Olga Jamnitz, Vídeň; 26. listopadu 1902, 580 K, Adele Dubský, Vídeň; 17. prosince 1904, 580 K, Elisabeth Jamnitz, Vídeň, provd. Wald; 20. října 1905, 580 K, Rosa Dubský, Vídeň, provd. Rochmiss; 7. března 1908, 580 K, Anna Tieber, Turnov; 3. prosince 1911, 580 K, Ida Jamnitz, Vídeň; 15. března 1928, 580 Kč, Stella Singerová, Praha.

Z nadace Wolfa Löbla:

5. srpna 1912, 200 K, Rosalie Kafka, Dvůr Králové. 7. března 1930 konala se za přítomnosti 80. narozenin našeho milovaného prezidenta republiky T. G. Masaryka slavnostní bohoslužba s proslovem, ve kterém se poukázalo na zásluhy pana prezidenta o životstvo v republice a o jeho životním díle a věnováno na jeho památku značný obnos na Masarykův domov pro žid. učně v Praze a na Masarykův les v Palestině.

Nelze opominouti na to upozorniti, že zdejší před-

stavenstvo se vždy vlastenecky ukázalo při všech národních a státních slavnostech, že se těchto zúčastnilo vždy korporativně, a že veškeré členstvo obce též svou loyálností a láskou k republice českosl. projevovalo.

Poukazuje se na to, co předst. v posledních letech pro dobro zdejší ž. o. ž. vykonalo a to v prvé řadě po stránce konsolidování majetkových poměrů obce, postavení nové budovy obecní, adaptací na zdejší synagoge a hřbitovu, což vyžadovalo mnoho porad, mnoho schůzí a námahy, za což pan př. Hugo Seeger děkuje ne jenom jeho zasloužilému náměstkovu panu Alfredu Gaertnerovi, ale též celému představenstvu v plné míře.

Letošního roku věnovalo představenstvo větší náklad na zařízení zasedací síně, by důstojně reprezentovala a konečně nechala větším peněžitým nákladem prohloubiti na hřbitově studni, neb tato po 2 léta, následkem panujícího sucha, byla bez vody, až konečně bylo nutno studni prohloubiti, jelikož se přišlo na skálu, která se musela dynamitem odstřelovati a nachází se nyní ve studni dostatečné množství vody.

Ke konci se jevílo nutné nechati renovovati pohřební vůz a to náterem a novými okrasami, takže i tento jest nyní v nejlepším pořádku.